

Metodický manuál: Pedagogické praxe na FF UK

Obsah

1. Význam praxe	3
Praxe jako nástroj a dialog	3
Praxe jako platforma pro dialog mezi fakultou a školou.....	4
Praxe jako iniciace a sdílení zkušenost.....	4
Profil absolventa studia učitelství i v souvislosti s absolvováním praxe.....	4
2A. Typy praxí v nově otevřených učitelských programech	6
<i>Bc. studium / Úvodní následová praxe</i>	7
Seminar úvodní následové praxe	7
NMGr. studium	9
<i>NMGr. studium: Průběžná praxe</i>	9
Observační seminář	10
<i>NMGr. studium: Souvislá praxe</i>	12
2. Role fakultního učitele	13
Instrukce fakultním učitelům vedoucím praxe	15
<i>Instrukce fakultním učitelům vedoucím praxe v oboru vyučování cizím jazykům</i>	15
<i>Instrukce fakultním učitelům vedoucím praxe v oboru vyučování historie</i>	17
<i>Instrukce fakultním učitelům vedoucím praxe v oboru vyučování literatury</i>	19
<i>Instrukce fakultním učitelům vedoucím praxe v oboru vyučování latiny</i>	21
3. Protokol observačních technik	23
4. Role studenta učitelství na praxi	26
5. Praktické aspekty organizace praxí	28
6. Seznam základní a doporučené literatury (k vedení a realizaci pedagogických praxí)	30
7. Přílohy k metodickému manuálu	32
<i>Příloha č. 1 / Záznam z hospitace</i>	33
<i>Příloha č. 2 / Pokyny pro fakultního učitele</i>	37
<i>Příloha č. 3 / Návrh záznamového archu z hospitace v oboru vyučování cizím jazykům</i>	39
<i>Příloha č. 4 / Návrh záznamového archu z hospitace v oboru vyučování historie</i>	42
<i>Příloha č. 5 / Návrh záznamového archu z hospitace k vyučování literatury</i>	45
<i>Příloha č. 6 / Návrh záznamového archu z hospitace k oboru vyučování latiny</i>	48

1. Význam praxe

V akademickém roce 2019 /2020 otevřela Filozofická fakulta Univerzity Karlovy nově akreditované studijní programy učitelství pro střední školy, jedná se jak o studium v bakalářském studijním programu (učitelství vybraného oboru se zaměřením na vzdělávání), tak v navazujícím magisterském programu. Nedílnou součástí těchto studijních programů je úzké propojení s praxí a výukou na středních školách. Ve vzdělávání adeptů učitelství tak jejich pedagogickou praxi a kontakt s prostředím škol považujeme za jeden ze zásadních momentů.

Pro koncepci vzdělávání budoucích učitelů na fakultě je podstatné navázat a vést smysluplný dialog mezi fakultou / fakultním oborovým vzděláváním a učiteli z praxe a prostředím škol (ať už středních, nebo i základních škol a víceletých gymnázií). Praxe pro studenta učitelství nemá znamenat jen „odučit“ určité penzum hodin na střední škole, ale získat možnost poznat různé pohledy na výuku, seznámit se s různými typy učitelských osobností a přístupy k pojetí výuky, konfrontovat svou pozici se zkušeností jiných. I proto má pedagogická praxe různé podoby a v rámci bakalářského a magisterského programu nabízí různé formáty jejich provedení nebo průběhu.

Praxe jako nástroj a dialog

Stejně jako má studium zvoleného oboru na Filozofické fakultě poskytnout odbornou oborovou vybavenost, orientaci v oborovém dění a nástroje pro návaznou práci v oboru, je i cílem praxe poskytnout studentovi zejména nástroj a obecnou orientaci v prostředí, do kterého bude případně vstupovat. To znamená, že student následně dokáže prakticky uvažovat o možných způsobech výuky adekvátních vzhledem k danému prostředí, že dovede reflektovat sám sebe v pozici učitele a že je schopen komunikovat s aktéry vzdělávacího procesu, s různými subjekty v prostředí školy a je schopen se orientovat v prostředí školy.

Význam praxe v kontextu studijních programů učitelství na FF UK je tedy neoddiskutovatelný. Praxe by však neměly sloužit pouze jako příprava k dialogu, ale již i jako dialog samotný. Proto považujeme za vhodné tento rys podporovat ze strany fakulty, učitele vedoucího praxi i praktikanta – mj. tak, že výukový styl učitele a praktikanta nebude zcela totožný, seznámením se s širším kontextem praktikantových odborných zájmů, a naopak s ekosystémem školy, na níž jsou praxe vykonávány, a budováním vzájemné důvěry

otevřeností v očekáváníích, požadavcích a k diskutování nejen praktikantových, ale i učitelových hodin atd

Krom toho intenzivní kontakt se školou a školním prostředím může dopomoci studentovi utvrdit se v rozhodnutí vykonávat profesi učitele nebo jej naopak přehodnotit, a to ještě před samotným počátkem učitelské kariéry. Reflektovaná pedagogická praxe absolventům usnadní přechod do profese učitele základní i střední školy.

Praxe jako platforma pro dialog mezi fakultou a školou

Oborový základ studia učitelství by měl být úzce provázán s praxí, resp. s kritickým a reflektovaným vedením praxí. Pro pojetí studia učitelství, jeho další kontinuitu a rozvíjení studijních programů je klíčový dialog mezi fakultou a školou, resp. školami a subjekty našeho vzdělávacího systému. Pedagogická praxe vytváří mimo jiné podstatnou platformu pro vedení dialogu mezi fakultou a školou.

Praxe jako iniciace a sdílená zkušenost

Studentské pedagogické praxe (obzvláště ty souvislé) lze nahlížet i perspektivou jejich sociálního významu. Přestože je v tomto ohledu dopad pedagogických praxí velice závislý na studentově individualitě, je potřeba počítat s tím, že mu mohou potenciálně sloužit jako určitý iniciační rituál: tedy jako zkušenost, v níž student opouští „žakovskou“ roli a zapojuje se do jiné sociální skupiny. Taková zkušenost rovněž studentovi zajišťuje nové pohledy a silnější diskurzivní postavení v promýšlení pedagogických témat. Především je ale tento typ zkušenosti sdílený pedagogickou veřejností i dalšími studenty, kteří již praxe absolvovali, takže mezi nimi může vytvářet jistou vazbu či pocit profesní sounáležitosti. Na pedagogické praxe je proto třeba i vzhledem k těmto funkcím pohlížet jako na významnou událost v rámci studia.

Profil absolventa studia učitelství i v souvislosti s absolvováním praxe

Absolvent pedagogické praxe má založeny základní kompetence pro vykonávání učitelské profese, tj. má zformovaný postoj k sobě jako začínajícímu učiteli a disponuje základními vědomostmi a dovednostmi, které jsou nezbytné k započetí profesní dráhy. Jedná se také o tyto dovednosti: formulace, reflexe a adaptace postoje k profesní roli učitele; dovednosti spojené s prací začínajícího učitele, orientované k fungování ve výuce a vzdělávacím prostředí školy,

včetně dovedností pracovat v profesním společenství pedagogických pracovníků; komplex dovedností vázaných na reflexi jejich profesní činnosti na školách.

2A. Typy praxí v nově otevřených učitelských programech

V bakalářském a navazujícím magisterském studiu učitelství na FF UK se uplatňuje **tzv. vícestupňový model pedagogických praxí**. Model je navržen tak, aby pokryl **komplexně** různé potřeby pedagogické praxe. Cílem modelu je, aby studenti učitelských programů byli v kontaktu s praxí v průběhu svého studia a byli konfrontováni s potřebami praxe (tedy školního prostředí) kontinuálně. Vstupy do praxe také mohou pomoci prohloubit přípravu v oborově didaktické části studia a nabídnout další cenné perspektivy pro reflexi odborných a oborově-didaktických otázek.

Model pedagogických praxí se skládá ze tří klíčových typů praxí: jedná se o **náslechovou praxi** v bakalářském studiu, o **průběžnou a souvislou (výstupovou) praxi** v navazujícím magisterském studiu.

2B. Možnosti realizace praxí

Bc. studium / Úvodní náslechová praxe

Úvodní náslechová praxe je součástí bakalářského studia učitelství a představuje v systému pedagogických praxí úvodní typ praxe, jehož účelem je prvotní seznámení se se změnou role ve školském prostředí, zvykání si na pohled z jiné perspektivy, ale i s problematikou a cíli pedagogické praxe jako takové. Studenti si úvodní náslechovou pedagogickou praxi mohou zapsat od 2. semestru studia.

Úvodní náslechová praxe je realizována seminářem, jeho popis následuje.

Seminář úvodní náslechové praxe

Seminář úvodní náslechové praxe má rozsah **13 hodin**.

Možná realizace tohoto semináře je navržena takto:

- 1. seminář** (na fakultě, 2h) – úvod – legislativa ve vzdělání, organizační struktura školy, povinná dokumentace školy, ŠVP – zadání úkolů na následující 2 semináře
- 2. seminář** (na fakultě, 2h) – představení školy 1
- 3. seminář** (na fakultě, 2h) – představení školy 2
- náslechy, návštěva školy** (5 h, buď v jednom, nebo dvou dopoledních strávených na škole)
- 4. seminář** (na fakultě, 2h) – rozborový seminář + závěr

Kritéria hodnocení: účast na seminářích, příprava prezentací na 2. a 3. seminář, účast na náslechovéch hodinách, reflektivní esej

Semináře č. 1, 2 a 3 (vždy po 2 vyučovacích hodinách) jsou semináře úvodní. Po nich následuje samotná návštěva školy v rozsahu 5 vyučovacích hodin. To může být realizováno jako celek, ale je možné to rozložit i do dvou dnů dle rozvrhových možností ve škole či na fakultě. Je možné navštívit i více škol.

Seminář č. 1 je seminářem úvodním, vyučující v něm představí legislativu ČR týkající se základního a středního školství a způsob, jakým je v něm zakotveno vyučování specifického předmětu, který studenti studují na fakultě. Dále bude mezi studenty rozdělena sada témat,

kteří si studenti v rámci prezentací připraví na semináře 2 a 3. Studenti se v rámci této přípravy seznámí s webovou stránkou školy, na níž se bude odehrávat vlastní následek a seznámí se jejím prostřednictvím s následujícími okruhy témat:

1. Organizační struktura školy, 2. Povinná dokumentace školy, 3. Školní vzdělávací program a jeho přizpůsobení konkrétním potřebám školy, 4. Mezipředmětové vztahy - integrace učiva různých předmětů a/nebo předmětů a průřezových témat; 5. Spolupráce rodiny a školy; 6. Další vzdělávání pedagogických pracovníků; 7. Statut fakultní školy; 8. Legislativa v rámci školy; 9. Etický kodex zaměstnanců; 10. Organizace studia a příslušné dokumenty; 11. Zapojení do projektů; 12. Přijímací řízení; 13. Studentské aktivity atp.

V seminářích č. 2 a 3 studenti prezentují poznatky, které získali o škole prostřednictvím rešerše a informují o tématech, která byla zmíněna v předchozím odstavci. Cílem je, aby studenti měli co nejúplnější představu o chodu školy a jejím charakteru, jakož i o způsobu, jakým se škola prezentuje veřejnosti prostřednictvím své webové stránky a sociálních médií.

Následuje návštěva školy. Zde se doporučuje 1-2 hodinová beseda s učitelem, který by studenty seznámil s tím, co obnáší práce učitele kromě samotného vyučování, jaká je organizace školního roku z pohledu učitele a jaké má učitel povinnosti. Dále by se měli seznámit s tím, jak probíhá preventivní práce s rizikovým chováním u dětí a mládeže (ve třídě, ve škole) a co obsahuje Minimální preventivní program a Minimální preventivní program proti šikaně.

Následují 3-4 hodiny následek, během nichž si studenti všímají především forem výuky (především s ohledem na inovativní přístupy k výuce); pozorují činnosti učitele z hlediska řízení učební činnosti (provázanost cílů – obsahu – forem – metod - hodnocení), zvládání chování žáků, pedagogické komunikace; sledují intervence učitele v pedagogických situacích; všímají si, jakým způsobem učitel rozvíjí sociální dovednosti žáků v pozorované výuce nebo jiném edukačním prostředí; všímají si rovněž, jak učitel pracuje se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

NMGr. studium

V navazujícím magisterském studiu učitelství student absolvuje: předměty obecné a oborově-učitelské přípravy vybraného oboru; jádrem tohoto bloku je oborová didaktika a **vícetupňový komplex pedagogických praxí**, typicky praxe průběžná a praxe souvislá (výstupová). Provázanost oborově didaktické přípravy a praxí je zřejmá: předměty obecně učitelské přípravy uvádějí studenty jednak do pokročilejších otázek aplikace teoretických poznatků ve výukové praxi a zároveň jsou využívány teoretické znalosti při reflexi vlastní praxe.

NMGr. studium: Průběžná praxe

Cílem **průběžné praxe** je, aby studenti učitelství v průběhu svého magisterského studia byli v kontaktu s praxí a byli konfrontováni s potřebami praxe kontinuálně. Jde také o to, aby jejich studium doprovázel kontakt s praxí. Typy průběžné praxe stanovují jednotlivé ústavy. Mohou mít podobu např. observačního semináře (jeho detailnější popis viz níže). Průběžnou praxi v magisterském studiu lze při návazném studiu (tedy absolvování bakalářského i navazujícího magisterského studia učitelství) chápat jako navazující na úvodní náslechovou praxi bakalářského studia, resp. prohlubující tento typ praxe.

Jednotlivé obory si z nabízených možností volí tu/ty, která/které odpovídají jejich potřebám a které také vzhledem k počtu studentů nebo chodu konkrétního oboru mohou organizačně zajistit.

Možnosti realizace průběžné praxe jsou například tyto:

- 1. Observační seminář (nebo typ tzv. observačního semináře)**
- 2. Typ kurzu (seminář) zaměřený na provedení mikrovyučování a jeho reflexi (zpětná vazba, rozbor mikrovyučování, metodologická diskuse)**
- 3. Typ kurzu (seminář), jehož součástí je rozbor videonahrávek z výuky nebo tutoriálů nebo sledování a následných rozbor virtuálních hospitací**

4. Účast na výuce zvoleného pedagoga, ideálně vybraného fakultního učitele.

Průběžná praxe může také probíhat po domluvě s vybraným fakultním učitelem/učiteli, lze absolvovat náslechy přímo ve výuce. Je poté potřeba odevzdat zprávu z výuky. Forma zprávy z výuky je specifikována po domluvě s garantem praxí, její součástí je i zpracování tzv. záznamu z hospitace (=hospitačního protokolu), viz dále v tomto materiálu.

Observační seminář

Jednou z možností, jak realizovat Průběžnou praxi v NMgr. studiu je forma tzv. observačního semináře. Cílem tohoto typu kurzu je vytvořit podmínky pro propojení teoretické a praktické přípravy budoucích učitelů formou pedagogických pozorování na vybraných středních školách, následných rozborů a diskusí o klíčových tématech učitelské praxe, jako jsou např. příprava na vyučování, hodnocení, výběr a adaptace materiálů, třídní management, individualizace výuky, spolupráce s rodiči, začínající učitel aj. Jádrem kurzu jsou observace středoškolských učitelů při výuce a její následný rozbor za přítomnosti příslušného učitele. Studenti seznámí s různými observačními technikami a získají dovednost je v praxi aplikovat a volit vhodné techniky pro různé účely. Dále se naučí podávat zpětnou vazbu vyučujícímu formou post-observačního rozboru a observačního protokolu. Seznámí se i s možnostmi aplikace observačních dovedností pro účely pedagogického, didaktického a akčního výzkumu.

Vedle toho mohou být observace doplňovány diskusemi s učiteli z různých typů středních škol nebo s odborníky působícími v různých typech vzdělávacích institucí. Tento typ kurzu byl na FF UK již dříve vypisován a pilotován jako povinně volitelný kurz, pro představu o jeho konkrétních realizacích lze nahlédnout do příslušných sylabů, např. *Observační kurz k didaktice anglického jazyka, Didaktika českého jazyka a literatury v dialogu s praxí.*

Kurz, resp. tato forma praxe, naplňuje následující dílčí cíle:

- rozvíjí analytické schopnosti a komunikační dovednosti potřebné ke kritickému zhodnocení výukového procesu na základě pedagogického pozorování,
- rozvíjí chápání interakce učitele v jazykové třídě a rolí učitele a studentů,
- prohlubuje chápání složek vstupujících do přípravy učitele na výuku,

- rozvíjí chápání vyučování jako dynamického procesu zohledňujícího kurikulum, osnovy, cíle výuky a potřeby studentů v kontextu proměnných ovlivňujících vyučování,
- rozvíjí schopnost skupinové spolupráce při hodnocení vyučování,
- rozvíjí schopnosti potřebné pro sestavení efektivní zpětné vazby jak formou ústního rozboru, tak prostřednictvím observačního protokolu,
- rozvíjí schopnosti aplikovat různé observační techniky pro řešení specifických problémů, které při výuce vyvstávají.

NMgr. studium: Souvislá praxe

Souvislá praxe je zaměřena na samotnou výuku adepta učitelství, představuje dovršení učitelské přípravy ve víceúrovňovém modelu praxí. Cílem souvislé praxe je působit na vybrané střední (příp. 2. stupni základní školy) u vybraného pedagoga / vybraných pedagogů (v ideálním případě u fakulního učitele / fakulních učitelů). Samotnou výuku lze ještě také kombinovat s několika náslechoými hodinami. Souvislou praxi lze absolvovat buď v průběhu krátkého časového období, kdy výuka probíhá intenzivně, nebo naopak ji lze rozložit do delšího časového období, kdy probíhá v pravidelném intervalu, např. v průběhu celého semestru. Časová a praktická organizace je na volbě studenta, resp. na domluvě s vybranými pedagogy. **Podstatou souvislé praxe je samotná výuka, plánování výuky, příprava na výuku a také její zevrubná/ detailní a funkční reflexe.**

Souvislá praxe probíhá v součinnosti s vybraným / pedagogem / vybranými pedagogy / fakulním učitelem, oborovým didaktikem / oborovými didaktiky. Reflexe je založena jednak na průběžné diskusi s učitelem, u kterého výuka probíhá, jednak na zhodnocení souvislé praxe jako celku s oborovým didaktikem / oborovými didaktiky. Jako podklad pro diskusi s oborovým didaktikem po absolvování praxe slouží vypracované materiály ze souvislé praxe. Student si během praxe zaznamenává hodiny a jejich reflexi do formuláře **Deník z praxe**, který slouží jako podklad pro rozhovor s garantem praxe na daném oboru. Fakulní učitel / učitelé, který vede / kteří vedou praxi, vyplňuje **hospitační protokol / hospitační protokoly** a v závěru praxe vypracuje celkové hodnocení studenta (na základě formuláře s názvem „**záznam o souvislé předmětové praxi**“).¹

¹ Zmíněné materiály (záznam z hospitace, záznam o souvislé předmětové praxi a další) jsou uvedeny jako příloha k tomuto manuálu.

2. Role fakulního učitele

Uvedený model pedagogických praxí předpokládá intenzivní spolupráci s učiteli působícími na různých typech (převážně) středních škol. Pro rozvoj studentů učitelství je podstatné, aby při absolvování pedagogické praxe a při svém působení v praxi získávali adekvátní zpětnou vazbu. Platforma oborových didaktiků FF UK považuje tvorbu a rozšiřování sítě fakulních učitelů za jeden z prioritních úkolů (tímto lze odkázat např. k setkání s fakulními učiteli a učiteli z praxe, které proběhlo na FF UK počátkem listopadu 2019).

Kdo je fakulní učitel:

- spolupracuje s FF UK (resp. s představiteli konkrétních oborových didaktik na FF UK) na vedení a organizaci pedagogických praxí
- účastní se setkání s oborovými didaktiky a diskusí o utváření a podobě praxí na FF UK
- vede konkrétní praxe studentů (souvislá praxe)
- nabízí možnost náslechové hodiny pro účely úvodní náslechové nebo průběžné praxe
- po domluvě s oborovými didaktiky se může zapojit do observačních kurzů nebo do diskusí pořádaných v jejich rámci
- fakulní učitel také tím, kdo pomáhá zasazovat do kontextu praxe koncepční otázky výuky předmětu.
- pro vedení pedagogických praxí nebo související spolupráci uzavírá FF UK s fakulním učitelem DPP

Základní činnosti fakulního učitele v rámci souvislé praxe:

- při zahájení praxe sestavuje spolu se studentem plán praxe
- organizuje hospitace studenta ve svých hodinách a vede pohospitační rozbor
- zadává studentovi témata pro jeho pedagogické výstupy
- kontroluje přípravu studenta na vyučování
- hospituje na studentových pedagogických výstupech, provádí důslednou analýzu těchto výstupů v rámci pohospitačního rozboru

- seznámí studenta se základní pedagogickou dokumentací (vzdělávací programy, učebnice, třídní kniha apod.)
- v rámci možností zajistí, aby se student seznámil s chodem práce ve škole (celková organizace školy, práce v předmětových komisích, pedagogické rady, výchovná práce, zájmová činnost žáků), se školním řádem a s platnými právními a bezpečnostními předpisy
- v rámci možností studenta zapojí do opravování žákovských prací, individuální práce s žáky, dozorů o přestávkách, přípravy pomůcek atd.
- na zvláštním formuláři zpracovává hodnocení studenta na praxi a navrhuje udělení zápočtu

Fakultní učitel svého studenta vede k tomu, aby:

- dovedl plánovat výuku v dlouhodobém, střednědobém i krátkodobém horizontu
- dovedl provést didaktickou analýzu učiva
- dovedl naplánovat s přihlédnutím k aktuálním podmínkám připravit vyučovací hodinu, realizovat ji a provést její reflexi
- dovedl způsobit svou přípravu a výuku vzhledem k žákům různého věku (různých ročníků – např. i v kontextu osmiletých nebo šestiletých gymnázií) nebo vzhledem k různému zaměření žáků

K zaznamenávání průběhu hodin vyučovaných praktikantem využívá formulářů pro záznam z hospitace. Ty jsou uvedeny v další části včetně instrukcí vedoucích k tomu, čeho by si učitel měl během hospitací všimnout.

Instrukce fakultním učitelům vedoucím praxe

Instrukce fakultním učitelům vedoucím praxe v oboru vyučování cizím jazykům

Vážení fakultní učitelé / vedoucí praxí,

v následujícím textu jsou shrnuty základní aspekty, které byste měli/mohli po každém výstupu praktikanta/-tky zohlednit při poskytování zpětné vazby, resp. při psaní závěrečného hodnocení působení praktikanta na Vaší škole. Jako pomocné vodítko Vám může sloužit hospitační arch, v němž jsou některé z těchto bodů zaneseny a odškálovány. Ne vždy je však nutné, aby byly hodnoceny všechny aktivity, resp. aby výuka praktikanta/-tky obsahovala všechny součásti, které jsou v observačním archu obsaženy. Následující řádky slouží především Vám, abyste si udělali představu o tom, k čemu všemu lze/by bylo vhodné poskytnout praktikantovi/-tce zpětnou vazbu.

Reflektovat by se měla již **fáze přípravy na výuku**. Vyžádejte si od praktikanta/-tky v předstihu jeho/její přípravu na konkrétní vyučovací jednotku a zhodnoťte s ním/ní, zda příprava splňuje požadavky, které jste na praktikanta/-tku kladli (především obsahové), zda jsou připravené aktivity rozvrženy realisticky a zda je prezentovaná látka na sebe správně navázána. Mluvte s praktikantem/-tkou o tom, jaký je cíl dané vyučovací jednotky (zda si ho je sám/sama vědom/a) a později také hodnoťte, zda s cílem hodiny a mírou dosažení tohoto cíle seznámil i studenty (různými způsoby). Příprava by měla obsahovat odhadovanou časovou dotaci jednotlivých aktivit; posuďte realizovatelnost v těchto navržených časových rozsazích. Součástí přípravy se má stát také určení sociální formy výuky pro konkrétní aktivity (frontální výuky, práce ve dvojicích, ve větších skupinách, v plénu); zhodnoťte s praktikantem/-tkou vhodnost těchto forem v závislosti na zvolené aktivitě/probíraném obsahu a časové náročnosti a také variabilitu těchto forem v rámci jedné vyučovací jednotky.

V průběhu **vlastního výstupu** praktikanta/-tky se zaměřujte na hodnocení celkového působení praktikanta/-tky, jeho schopnost udržet pozornost studentů, vytvořit přívětivé, ale přesto pracovní klima ve třídě, udržet si dostatečný respekt a autoritu a zvládat případné kázeňské prohřešky studentů. Ohodnoťte způsob výkladu látky a jeho adekvátnost vzhledem k úrovni žáků. S tím souvisí také odborná erudice praktikanta/-tky (vlastní znalosti z vyučovaného oboru). Sledujte také schopnost praktikanta/-tky komunikovat s žáky, reagovat na jejich otázky a potřeby, přizpůsobovat svůj plán aktuálnímu vývoji a klimatu ve třídě vč. časového průběhu. Především se ale zaměřte na způsob, jakým je nebo není praktikant/-tka schopen/schopna přimět žáky k co nejčastější a nejefektivnější komunikaci v cizím jazyce, a

to používáním běžných pokynů v CJ, včetně komunikace týkající se organizace a agendy hodiny, a především pak výběrem a prováděním úloh vedoucích k nácviku reálných komunikačních situací. Komunikační složka (nejen mluvení, ale také psaní či porozumění mluvenému a psanému textu) by neměla chybět v žádné z hodin či výukových sekvencí, i když je samozřejmé, že před vlastní komunikací musí proběhnout i nácvik a automatizace stavebních kamenů komunikace (slovní zásoba, gramatika, výslovnost a fonetika) ve formě různorodých cvičení. Pokud se daná výuková jednotka nezaměřuje přímo na komunikaci, je třeba ověřit, zda si je praktikant vědom provázanosti a účelnosti vybraných druhů aktivit a cvičení s cílem vedoucím k budoucí komunikační dovednosti.

V průběhu praktikantova vlastního výstupu také hodnotíte efektivitu jeho práce s učebnicí a dalšími výukovými materiály (výběr cvičení a úloh) a schopnost vytvářet vlastní materiály pro potřeby výuky a jejich vhodnost (forma vhodná pro směřování ke stanovenému cíli, jazyková úroveň, odborná správnost i formální provedení).

Součástí některých výstupů by mělo být také zadání testu či zkoušení (v případě testu s tím souvisí jeho příprava, určení cíle testu, naplnění testu vhodnou látkou, příprava hodnocení testu, stanovení časové dotace pro test atp. a jeho vyhodnocení). Dalším aspektem je schopnost práce praktikanta s chybou ve výuce (ať už v rámci hodnocení výsledků testu nebo v rámci jiných aktivit).

Po vlastním výstupu by měl/a být praktikant/-tka schopen/-na sebereflexe, která by se měla promítat v konstruktivním kritickém zhodnocení vlastního pedagogického výkonu a následné úpravě přístupů a postupů v dalších vyučovacích jednotkách.

Je samozřejmé, že není v silách observujícího fakulního učitele podat praktikantovi zpětnou vazbu v plné šíři, jak je popsána výše, po každé odučené hodině. Nicméně v průběhu celé praxe by se praktikantovi mělo dostat zpětné vazby ke všem důležitým aspektům jeho výkonu. Výše uvedené řádky tedy slouží především k orientaci fakulního učitele v problematice poskytování zpětné vazby a jejího obsahu.

Návrh záznamového archu z hospitace v oboru vyučování cizím jazykům

Viz příloha č. 3.

Pokyny k vyplňování hospitačního archu

Výzkum i zkušenosti potvrzují, že pedagogická praxe má klíčovou roli v přípravě budoucích učitelů. A to obzvláště v případě, kdy je praktikant v rukou kvalitního fakulního učitele (FU). Ten by měl praktikantovi být nejen rádcem, průvodcem a oporou, ale měl by poskytovat kvalifikovanou zpětnou vazbu, jejímž prostřednictvím by měl praktikanta vést k cílené reflexi. Základními nástroji této činnosti FU jsou hospitace a jejich rozbor. S ohledem na množství faktorů, které do výuky vstupují, a na vše, co se při ní odehrává, je nutné, aby FU své postřehy během hospitace zaznamenával a aby mu tyto záznamy posloužily jako základ pro podrobný rozbor praktikantovy činnosti.

Předložený hospitační arch (v pilotní verzi) slouží právě tomuto účelu. Umožňuje záznam klíčových momentů při výuce a následně pak slouží jako podklad pro diskusi FU s praktikantem, který tak průběžně získává strukturovanou zpětnou vazbu. Doporučujeme hospitační archy vyplnit alespoň u třetiny odučených hodin. Soubor všech hospitačních archů by pak měl být využit i jako podklad pro závěrečné hodnocení celé pedagogické praxe.

Následující text představuje pokyny k vyplnění hospitačního archu. Položky, které jsou v něm obsaženy, nejsou specifické pro určitý předmět a nepředstavují názor autorů formuláře na to, co je a není správné. Je-li někde například záporná odpověď, nemusí jít o chybu, ale pouze o informaci o tom, co se v hodině stalo a co ne, aby toto mohlo být následně komentováno a vyhodnoceno při rozboru.

Instrukce k vyplnění

Část A – příprava na vyučovací jednotku

V této části hodnotí FU plán hodiny, který mu praktikant před začátkem hodiny poskytl. Hodnocení je na tříbodové škále. FU jej provede pokud možno před začátkem hodiny. Vlastní plán na hodinu by také měl být v rámci možností prodiskutován před hodinou.

Vzdělávací cíl popisuje, co si student z hodiny odnese a k jakým změnám v různých oblastech (např. kognitivní, afektivní, psychomotorické) u něj působením učitele dojde. FU zde hodnotí kvalitu formulace cíle a dbá, aby byl vymezen dostatečně podrobně a aby nebyly zaměňovány za popis obsahu učiva a metodického postupu.

Dále hodnotí volbu metodického postupu a celkovou realizovatelnost plánu. Vhodné metodické kroky jsou takové, které vedou k naplnění stanoveného cíle, podporují kooperaci a jsou přiměřené věku a kognitivním schopnostem žáků.

Část B – realizace vyučovací jednotky

V této části hodnotí FU průběh hodiny a zaškrtnává ve formuláři odpovídající hodnocení, případně doplňuje.

Část C – komunikace

V této části hodnotí dle vlastního uvážení FU celkový dojem z praktikantovy verbální i neverbální komunikace včetně celkové kultury projevy.

Část D – celkové hodnocení odučené hodiny

V této části hodnotí dle vlastního uvážení FU celkový dojem z hodiny.

Část E – poznámky, komentáře

V této části může FU dle potřeby doplnit poznámky k aspektům, které nejsou adekvátně pokryty v hospitačním archu.

Návrh záznamového archu z hospitace v oboru vyučování historie

Viz příloha č. 4

Pokyny k vyplňování hospitačního archu

Výzkum i zkušenosti potvrzují, že pedagogická praxe má klíčovou roli v přípravě budoucích učitelů. A to obzvláště v případě, kdy je praktikant v rukou kvalitního fakultního učitele (FU). Ten by měl praktikantovi být nejen rádcem, průvodcem a oporou, ale měl by poskytovat kvalifikovanou zpětnou vazbu, jejímž prostřednictvím by měl praktikanta vést k cílené reflexi. Základními nástroji této činnosti FU jsou hospitace a jejich rozbor. S ohledem na množství faktorů, které do výuky vstupují, a na vše, co se při ní odehrává, je nutné, aby FU své postřehy během hospitace zaznamenával a aby mu tyto záznamy posloužily jako základ pro podrobný rozbor praktikantovy činnosti.

Předložený hospitační arch (v pilotní verzi) slouží právě tomuto účelu. Umožňuje záznam klíčových momentů při výuce a následně pak slouží jako podklad pro diskusi FU s praktikantem, který při ní získává ke každé hodině stejně strukturovanou zpětnou vazbu. Soubor všech hospitačních archů by pak měl být využit i jako podklad pro závěrečné hodnocení celé pedagogické praxe.

Následující text představuje pokyny k vyplnění hospitačního archu. Položky, které jsou v něm obsaženy, nejsou specifické pro určitý předmět a nepředstavují názor autorů formuláře na to, co je a není správné. Je-li někde například záporná odpověď, nemusí jít o chybu, ale pouze o informaci o tom, co se v hodině stalo a co ne, aby toto mohlo být následně komentováno a vyhodnoceno při rozboru.

K výuce literatury

Ačkoli se literatura na středních školách vyučuje v rámci předmětu český jazyk a literatura, a toto propojení i v rámci studia učitelství na FF UK podporujeme (spolupráce didaktiků v rámci Ústavu jazyka českého a teorie komunikace a Ústavu české literatury a komparatistiky), je třeba pro účely pedagogické praxe a observací na středních školách zdůraznit specifika výuky literatury a výuky jazyka zvlášť. Nejen proto, že v praxi probíhají hodiny literatury a jazyka (resp. slohu) separátně, ale i proto, aby bylo zřejmé, že pro výuku literatury (literární teorie a historie) jsou voleny specifické didaktické přístupy a že se pracuje s materiálem literárních textů, tedy textů primárně s estetickou funkcí. Pro každou část předmětu tedy vytváříme specifický arch s návodem jednak pro hodiny literatury a jednak pro hodiny jazyka a komunikace.

Vzhledem k několika možným přístupům k výuce literatury je třeba při praxi sledovat, které přístupy jsou ve výuce uplatňovány nebo o které se sám praktikant snaží a proč volí právě tyto a ne jiné. Například se jedná o míru zaměření na literární historii a kanonická díla; literární teorii a analýzu textu; interpretaci a čtenářství; tvořivost a literární komunikaci apod. Mnohé body hospitačního archu (globální i dílčí cíle hodin, metody a postupy) lze relevantně hodnotit právě jen s ohledem na sledovaný (nebo zvolený) celkový přístup.

Klíčovou otázkou, která se do literárních hodin promítá průběžně, je hodnocení správnosti, resp. adekvátnosti studentských pohledů na význam díla. Hledání technik a hranic, jak vymezit neadekvátní interpretace, není úplně snadné ani zřejmé, přitom je to jedna z nejhojněji diskutovaných oblastí ve výuce literatury a také je to jedna z fundamentálních dovedností učitele literatury.

Krom toho je pro atmosféru ve třídě podstatné, aby byla zároveň udržena jistá otevřenost přístupu ke čtenářským zážitkům žáků, dílům samotným, ale byla i možnost činit smysluplné závěry z práce s texty. (Na podobném principu také spočívá průběžné sledování toho, jak se praktikant vypořádává s tím, že studenti díky „veřejné“ povaze oboru mnohdy znají díla, která vyučující nečetl.)

Jedním z aspektů výuky literatury (a pochopitelně i jazyka) je hodnocení kultury komunikace (verbální i neverbální), které nabývá v případě mateřského jazyka a literatury nejen dimenze funkčnosti nástroje, ale i společenské (jako plnění role češtináře).

Návrh záznamového archu z hospitace k vyučování literatury

Viz příloha č. 5

Pokyny k vyplňování hospitačního archu

Výzkum i zkušenosti potvrzují, že pedagogická praxe má klíčovou roli v přípravě budoucích učitelů. A to obzvláště v případě, kdy je praktikant v rukou kvalitního fakultního učitele (FU). Ten by měl praktikantovi být nejen rádcem, průvodcem a oporou, ale měl by poskytovat kvalifikovanou zpětnou vazbu, jejímž prostřednictvím by měl praktikanta vést k cílené reflexi. Základními nástroji této činnosti FU jsou hospitace a jejich rozборы. S ohledem na množství faktorů, které do výuky vstupují, a na vše, co se při ní odehrává, je nutné, aby FU své postřehy během hospitace zaznamenával a aby mu tyto záznamy posloužily jako základ pro podrobný rozbor praktikantovy činnosti.

Předložený hospitační arch (v pilotní verzi) slouží právě tomuto účelu. Umožňuje záznam klíčových momentů při výuce a následně pak slouží jako podklad pro diskusi FU s praktikantem, který při ní získává ke každé hodině stejně strukturovanou zpětnou vazbu. Soubor všech hospitačních archů by pak měl být využit i jako podklad pro závěrečné hodnocení celé pedagogické praxe.

Následující text představuje pokyny k vyplnění hospitačního archu. Položky, které jsou v něm obsaženy, nejsou specifické pro určitý předmět a nepředstavují názor autorů formuláře na to, co je a není správné. Je-li někde například záporná odpověď, nemusí jít o chybu, ale pouze o informaci o tom, co se v hodině stalo a co ne, aby toto mohlo být následně komentováno a vyhodnoceno při rozboru.

Poznámka k předmětu latina

Při výuce latiny se obvykle klade důraz zejména na receptivní dovednosti žáků (zejména práci s textem), třebaže podle některých moderních teorií o výuce latiny lze s úspěchem rozvíjet i dovednosti produktivní. To však pouze v případě, že je hodinová dotace dostatečně vysoká, proto se na českých gymnáziích většinou nedá živý přístup k výuce latiny realizovat a nedá se od praktikanta očekávat. Je-li však schopen obohatit hodinu alespoň o některé prvky živého přístupu, jsou tyto výukové aktivity vítány.

Předmět latina by neměl být pouhou výukou jazyka, ale i dějin, kultury a reálií římského (antického) světa, a zejména často opomíjené literatury. Je tedy velmi žádoucí, aby byl praktikant schopen interdisciplinárního propojování, a to nejen na bázi lingvistické, ale i kulturně-historicko-literární.

V případě, že má praktikant volnou ruku při výběru učebních materiálů, je třeba sledovat, zda je vybral vhodně a zda dokáže kompenzovat jejich nedostatky.

Je-li hodinová dotace opravdu malá, není možné se ve výuce dopracovat k základnímu cíli – četbě alespoň jednoduchých originálních latinských textů. Z toho důvodu je klíčové, aby

praktikant byl důkladně obeznámem také s využitím tzv. malých forem (citáty, sentence, živá slova apod.), které alespoň do určité míry práci s originálními texty nahrazují.

Instrukce k vyplnění

Část A – příprava na vyučovací jednotku

V této části hodnotí FU plán hodiny, který mu praktikant před začátkem hodiny poskytl. Hodnocení je na pětibodové škále. FU jej provede pokud možno před začátkem hodiny. Vlastní plán na hodinu by také měl být v rámci možností prodiskutován před hodinou.

Globální cíl popisuje, co si student z hodiny odnese a k jakým změnám v různých oblastech (např. kognitivní, afektivní, psychomotorické) u něj působením učitele dojde. **Dílčí cíle** pak popisují přínos jednotlivých aktivit. FU zde hodnotí kvalitu formulace cílů (např. dle Bloomovy taxonomie) a dbá, aby cíle byly dostatečně podrobné a aby nebyly zaměňovány za popis činností či témat.

Dále hodnotí volbu aktivit, jejich provázanost a celkovou realizovatelnost plánu. Vhodné aktivity jsou takové, které vedou k naplnění stanovených cílů, podporují kooperaci a jsou přiměřené věku a kognitivním schopnostem žáků.

Část B – realizace vyučovací jednotky

V této části hodnotí FU průběh hodiny a zaškrťává ve formuláři odpovídající hodnocení, případně doplňuje.

Část C – komunikace

V této části hodnotí dle vlastního uvážení FU celkový dojem z praktikantovy verbální i neverbální komunikace včetně celkové kultury projevy.

Část D – celkové hodnocení odučené hodiny

V této části hodnotí dle vlastního uvážení FU celkový dojem z hodiny.

Část E – poznámky, komentáře

V této části může FU dle potřeby doplnit poznámky k aspektům, které nejsou adekvátně pokryty v hospitačním archu.

Návrh záznamového archu z hospitace v oboru vyučování latiny

Viz příloha č. 6

3. Protokol observačních technik

Observační techniky mohou být řazeny dle různých kritérií. Jde například o to, je-li observace prováděna in-vivo nebo zprostředkovaně prostřednictvím videa, případně kombinací obou technik, tj. hospitující učitel (HU) je přítomen na hodině, pořídí video záznam, observuje a následně rozebírá video za pomoci svých poznámek s učitelem.

Dalším možným kritériem je to, zda jde o observaci cílenou, která se zaměřuje na konkrétní aspekt vyučování, a observaci obecnou. U obecných observací se pak setkáváme s observacemi impresionistickými, při nichž HU nezapisuje, pouze sleduje a vnímá atmosféru třídy a snaží se vytvořit si celkový dojem. Takovou observaci může provádět i HU, jehož specializací není předmět, který je na hodině vyučován. Může se ze své vlastní pedagogické praxe zaměřit na různé aspekty učitelova výkonu. Větší míry reliability je dosaženo, pokud se při observaci využívá konkrétní záznamový postup a vypracovává se observační protokol. I zde jsou různé možnosti realizace v závislosti na účelu observace.

Co se účelu hospitace týče, i zde jsou různé možnosti realizace. Prvním typem jsou hospitace kontrolní, při nichž HU ověřuje, zda výkon učitele odpovídá stanoveným kritériím. Jde vlastně o formu sumativní atestace, kdy učitel prokazuje zvládnutí celého komplexu dovedností potřebných pro efektivní vedení hodiny. Hospitace by však ideálně měly být nástrojem formativním, měly by pomáhat v učitelově rozvoji a poskytnout prostředek k tomu, aby byl do výuky neintruzivní formou přiveden zkušený pedagog, který na základě nestranného pozorování může přispět k analytickému uchopení učitelova výkonu a vést učitele k dalšímu rozvoji. Tímto způsobem se mj. na školách posiluje atmosféra reflektivního učitelského prostředí, kdy observace, vzájemné observace a řešení pedagogických situací přispívají k celkovému rozvoji úrovně vyučování na škole a k vytvoření prostředí, v němž hlavním cílem je kvalitní výuka. Takové observace pak mohou mít i podobu párové spolupráce dvou či více učitelů v různých kombinacích zkušeností, délky praxe a předmětové specializace. Hospitace pak jednoznačně vedou k zlepšení učitelova výkonu.

Dalším typem jsou hospitace cíleně analytické, které jsou zaměřeny na řešení konkrétních problémů. Zde je často iniciátorem sám učitel, který si observaci může u kolegy či nadřízeného vyžádat pro to, aby mu jako nestranný pozorovatel pomohl analyzovat a vyřešit konkrétní problém ve třídě.

Při cílených observacích si HU stanoví (na základě cíle observace), na jakou oblast se při hospitaci zaměří. Děje se tak především proto, že není možné zaznamenat a postihnout vše, co

se v jedné hodině odehrává. HU vždy zvládne zachytit a v poznámkách zaznamenat jen relativně malou – ne však nepodstatnou – část. Mezi obecné aspekty výuky, kterých si HU všímá, patří například: třídní management, používání jazyka, míra zapojení všech žáků, chování (učitele i žáků), použití výukových metod a technik, kvalita komunikace, výkladu, procvičení, opakování, zkoušení, využití výukových pomůcek, disciplína, kázeň, tempo, schopnost stanovit a realizovat adekvátní výukové cíle, schopnost sestavit a realizovat efektivní plán hodiny, míra aktivizace studentů a jejich skutečné aktivity atd. A samozřejmě si všímá i různých nedostatků, nedorozumění či selhání a snaží se porozumět, proč k nim došlo a jak jim bylo lze zamezit.

Základními formáty observace jsou tyto:

observace dle dodaného plánu hodiny (HU sleduje realizaci plánu, odchylky od něj, využití času, splnění cílů atp.)

observace naslepo (HU v průběhu hospitace vytváří plán hodiny, tak jak se před ním odvíjí, a ten poté srovnává s tím který si na hodinu připravil učitel; cílem může být např. míra srovnání a hlavně jasnost výuky a jejích cílů z pohledu nezúčastněného pozorovatele; HU se zároveň snaží postihnout, jaké mohly být cíle, které si učitel stanovil a pak je znovu srovnává s těmi, které mu předloží učitel)

grafická observace (učitel zaznamenává prostřednictvím různých diagramů interakční vzorce ve třídě, dokáže tak například stanovit, kam se fyzicky upírá většina pozornosti učitele a stanovit tak míru zapojení všech žáků)

tabulární observace (záznam je prováděn do tabulky dle předem zvolených kritérií)

chronologická observace (zaznamenávají se všechny události s časovými informacemi o začátku a konci aktivit, jde vlastně o formu deníku z hodiny; to je pak možné srovnávat se skutečným plánem)

impresionistická observace (HU nic nezaznamenává, snaží se vcítit do hodiny a postihnout její atmosféru případně silná a slabá místa)

reflektivní observace (HU i učitel sám si po hospitace sami sednou a rekonstruuji z vlastních vzpomínek, co se odehrála při hodině; následně pak o svých záznamech debatují a využívají je jako podklad pro analýzu)

cíleně-analytická/diagnostická observace (HU se zaměří na specifický, předem zvolený aspekt výuky a ten v průběhu hospitace bedlivě sleduje; může jít i o snahu vyřešit konkrétní problém, kterého si je učitel vědom, například v situacích, kdy si učitel žádá o pomoc s řešením situace) observace za účelem sběru dat o výuce.

Nedílnou součástí hospitace, bez níž hospitace pozbývá smyslu, je následný rozbor. Ten by měl být co nejdřív (pokud možno ihned po skončení hodiny). Měl by být realistický, primárně pozitivní, až sekundárně kriticky-analytický, HU by se měl snažit o vyvážení pozitiv a negativ ve své kritice, aby nebyl přehnaně kritický. Méně je zde nezřídka výrazně více. Zpětná vazba by měla být specifická a HU by se měl vyhýbat zevšeobecněním, měl by si být vědom, že to, co se odehrálo, bylo jedinečné a nemusí se v takové podobě odehrávat a stávat pokaždé. HU by měl poukázat na něco, co učitel může snadno změnit či zlepšit, ale musí pečlivě zvážit, do jaké míry je to skutečně možné, aby stanovil naprosto realistický cíl. Zpětná vazba by měla být popisná, nikoliv posuzující či odsuzující. Je možné využít i strategii tázání se, kdy HU pouze pokládá otázky a vede učitele k vlastní reflexi. Rovnováha mezi pozitivní a citlivě podanou negativní zpětnou vazbou má učitele povzbudit a vést ho k lepšímu výkonu.

4. Role studenta učitelství na praxi

Student učitelství na praxi má vzácnou příležitost konfrontovat sebe sama v roli žáka a v roli učitele, konfrontovat univerzitní prostředí s prostředím střední (nebo jiné) školy. I v okamžiku, kdy vstupuje do pedagogické praxe (ať už krátkodobé či dlouhodobé), je stále členem akademické obce, kterou svým působením reprezentuje. Měl by si být vědom určité akademické i osobnostní integrity. Měl by vědět o právech a povinnostech, které má jednak jako člen akademické obce a které nabývá tím, že vstupuje do školního prostředí jako učitel.

Při samotné pedagogické praxi pak bude třeba, aby reflektoval následující oblasti²:

plánování výuky a řízení učebních procesů, způsoby komunikace a tvorbu příhodného prostředí pro učení. Široké pole představuje problematika **reflexe a sebereflexe**, student by měl být ochoten a schopen nejen **poskytovat svým žákům zpětnou vazbu**, ale i vést reflektivní **dialog se svým fakultním** (příp. uvádějícím) **učitelem** a být schopen **reflexe sebe sama**, svého chování a působení.

Vstup do pedagogické praxe by měl studentovi rovněž ukázat, jak zásadní je pro učitele další profesní rozvoj, sebevzdělávání i sledování dění v oboru. Po absolvování studia a skutečného vstupu do školy, má student i nadále možnost být v kontaktu se svou alma mater nebo se svými pedagogy. Pro oborové didaktiky je kontakt s bývalými studenty působícími na školách velice cenný.

Provedení každé pedagogické praxe je záležitostí individuální a specifickou, pokusme se však shrnout některé z obecných principů, které student může pro své působení v pedagogické praxi využít.

Před počátkem praxe je dobré se ujistit, že si student sám pro sebe důkladně a zdůvodněně zodpověděl podstatné otázky týkající se učitelské identity a role svého předmětu ve škole. Současně je však dobré být připraven na to, že tyto odpovědi mohou být pod vlivem praxe kriticky nahlédnuty nebo korigovány.

Je důležité, aby student byl připraven na důkladné zjišťování specifík dané třídy či konkrétních studentů od fakultního učitele a zároveň k nim dokázal přistupovat nezaujatě, což

² V tomto ohledu odkazujeme na materiál *Soubor profesních kvalit studenta na pedagogické praxi* připravený Katedrou primární pedagogiky Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy. Dostupný elektronicky zde: <https://pages.pedf.cuni.cz/spp/files/2018/01/SouborKvalitStudentPrimarniSkola.pdf>

může do jisté míry působit jako paradox, ale schopnost reflexe této situace je pro praxi jednou z krucióálních.

Pro pedagogickou praxi je přínosné snažit se zaujmout otevřený postoj, a to vůči fakultnímu učiteli i studentům, postoj, který umožní čerpat další zkušenosti a poznatky. Kontraproduktivní je naopak zaujímat postoj obranný či útočný. Maximální snaha o otevřenost, samozřejmě se zachováním vlastní integrity, je jedním z předpokladů produktivního působení ve škole.

V rámci sebereflexe je v průběhu praxe dobré zaznamenávat si obtíže či nejasnosti, které vyplynuly, způsob (y) zpětné vazby, kterou fakultní učitel poskytuje svým žákům i studentovi. Krom toho, že se k záznamům lze vracet zpětně, mohou fungovat jako určitá forma psychohygieny.

Z praktického hlediska je dobré mít na paměti i způsob organizace vlastní praxe. Na FF UK si student – praktikant organizuje z velké většiny svůj čas strávený (především na souvislé praxi) sám. Výuka by měla být rozložena do takového časového údobí, aby bylo v silách praktikanta se pečlivě a kvalitně připravit.

S kvalitní přípravou na výuku také souvisí precizní formulace cílů vyučovací hodiny. Diskuse o cílech vyučovacích hodin by měla být samozřejmou součástí debat s fakultním učitelem, na tomto základě pak lze zhodnotit naplnění, či nenaplnění cílů a konečně i úspěšnost nebo neúspěšnost ve výuce.

Absolvování pedagogické praxe neznamena odtržení se od oboru samotného, student by si to měl uvědomovat a být připraven na nutnost doplňovat v průběhu praxí dle potřeby své odborné znalosti. Student se mimo jiné tímto připravuje i na potřebu svého celoživotního vzdělávání.

Pokud to konkrétní praxe umožňuje, je výbornou metodou zkoušení a zakoušení výuky obdobných témat, s obdobnými cíli či užití obdobných metod se studenty různých věkových skupin, ročníků, rozlišeného zaměření apod. Tato metoda může ukázat, zda nejsou zvolená témata, cíle či metody příliš stereotypní.

Absolvování pedagogické praxe je komunikací mezi zúčastněnými osobami, mezilidská komunikace však vždy s sebou nese i pozitivní nebo negativní emoce, zážitky, které je třeba zpracovat apod. Je třeba stále hledat vlastní cestu, jak se s tímto aspektem vyrovnat.

5. Praktické aspekty organizace praxí

Praxe se realizují na středních školách, případně na 2. stupni základních škol v průběhu celého akademického roku a na celém území ČR.

Pro přihlášení na praxi je nutné udělat následující kroky:

- 1) Student si před začátkem semestru, ve kterém chce praxi vykonávat, zapíše v SISu patřičný předmět.
- 2) Student si ve spolupráci s oborovým didaktikem /garantem praxí vybere školu, na které chce praxi absolvovat. Školu si může vybrat i na základě vlastních kontaktů (v takovém případě je však nutné výběr školy konzultovat s oborovým didaktikem nebo garantem praxí na daném Ústavu, který musí volbu školy schválit).
- 3) domluví si harmonogram s fakultním učitelem
- 4) absolvuje pedagogickou praxi (náslechové hodiny, vlastní výuka, průběžné diskuse s fakultním učitelem a další)
- 5) připraví si dokumentaci k vlastní praxi (je dobré vést si záznamy k požadovaným materiálům průběžně – vysvětlení ke konkrétním materiálům viz dále)

Povinnosti studentů

- absolvování semináře (případně individuální konzultace s vedoucím praxe) před začátkem pedagogické praxe;
- absolvování **2-3** náslechlů v každé skupině, kterou bude učitel vyučovat a vypracování observačního protokolu ke každé hodině;
- samostatná výuka **v rozsahu 36** vyučovacích hodin pod dohledem hospitujícího fakultního učitele – ke každé hodině je studentem vypracován plán a následné poznámky;
- aktivní účast na rozborových analýzách odučených hodin pod vedením fakultního učitele;
- vedení deníku z praxe (* viz níže);
- absolvování **3** hospitací na stejné škole u jiných učitelů (i v jiných předmětech) (** viz níže);
- absolvování závěrečné konzultace s vedoucím praxe nebo garantem praxí, kde student odevzdá veškerou dokumentaci včetně hodnocení vypracovaného fakultním učitelem, příprav a deníku z praxe;

- na základě závěrečné konzultace s garantem praxí, pokud jsou splněny všechny náležitosti, student obdrží atestaci k absolvování pedagogické praxe.
- začlenění všech dokumentů z praxe do studentova **učitelského portfolia**.

*** Deník z praxe**

- student zde zaznamenává plány hodin, následné poznámky k realizaci, reflexi
- obsahuje celkové reflektivní zhodnocení celé praxe v narativním stylu
- deníky z praxe mohou mít volnou formu, ale musí vést k sebereflexi a obsahovat sebehodnocení.

**** Hospitace u jiných učitelů**

- ke každé hospitaci vypracuje observační protokol, který je povinnou součástí portfolia – protokol musí obsahovat hodnocení a analýzu, jež zahrnuje zamyšlení nad těmito body: Jaký byl výukový cíl? Co se podařilo a co ne? Jaké byly obtíže? Jak byly řešeny? Jak spolupracovali žáci?

6. Seznam základní a doporučené literatury (k vedení a realizaci pedagogických praxí)

BAILEY, K. M.: *Language teacher supervision. A case-based approach*. Cambridge: Cambridge University Press 2006.

BITLJANOVÁ, V. & EDWARDS, S. & PEKAŘOVÁ, I. : *Práce se studenty na praxi ve škole. Příručka pro mentory*. Liberec, 2000.

BOCHNÍČEK, Zdeněk, HALIŠKA, Jaromír a kol. *Na pomoc pedagogické praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2013.

ČAPEK, R.: *Pedagogická praxe pro studenty: od hospitace k souvislé praxi*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2000.

ČAPEK, R.: *Pedagogická praxe pro studenty: od hospitace k souvislé praxi*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001.

ČELINÁK, Štefan. *Význam pedagogickej praxe v profesijnom raste učiteľ'ov*. In Pedagogická konferencia V. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Nitra: Pedagogická fakulta UKF v Nitre, 2001.

DYTRTOVÁ, R., KRHUTOVÁ, M.: *Učitel: Příprava na profesi*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2863-6.

FRYŠ, J.: *Praxe zády ke skříni aneb zamyšlení nad částí přípravy budoucích učitelů*. Učitel'ské noviny 8 / 2003.

JAVORSKI, A.: Zkvalitňování souvislé pedagogické praxe vysokoškolských studentů. *Pedagogická orientace*, 15(3), 2005, 89–94.

KORTHAGEN, F. A. J. *Jak spojit praxi s teorií: didaktika realistického vzdělávání učitelů*. Přeložil Petr NAJVAR, Veronika NAJVAROVÁ. Brno: Paido, 2011.

MALDEREZ, A. & C. BODÓCZKY: *Mentor courses*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.

MASON, J.: *Researching your own practice*. London: Routledge, 2002.

MAZÁČOVÁ, N.: *Pedagogická praxe*. Praha: Univerzita Karlova Pedagogická fakulta, 2014.

PODLAHOVÁ, L.: *Ze studenta učitelem: student – praktikant – začínající učitel*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002.

ŘEZÁČ, J.: *Budoucí učitelé na souvislé praxi aneb rukověť fakulního učitele*. Brno: Paido, 1999.

SAGINOR, N.: *Diagnostic classroom observation*. Thousand Oaks: SAGE. Corwin Press, 2008.

Soubor profesních kvalit studenta na pedagogické praxi. Praha: Univerzita Karlova Pedagogická fakulta.

ŠIMONÍK, O.: Pedagogická praxe: funkce a význam hodnocení studenta. In *Otázky hodnocení studentů na souvislých pedagogických praxích*. Brno: MSD. s.r.o. a PdF MU, 2006. s. 40-44.

WAJNRYB, R.: *Classroom observation tasks: A resource book for language teachers and trainers*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992.

WALKER, R. & C. ADELMAN: *A guide to classroom observation*. London: Routledge, 2005.

WRAGG, E.C.: *An Introduction to Classroom Observation*. London: Routledge, 1999.

7. Přílohy k metodickému manuálu

Přílohy obsahují následující dokumenty:

Příloha č. 1: Záznam z hospitace

Příloha č. 2: Pokyny pro fakultního učitele

Příloha č. 3–6: Návrhy záznamových archů k hospitaci

Příloha č. 3: Návrh záznamového archu z hospitace v oboru vyučování cizím jazykům

Příloha č. 4: Návrh záznamového archu z hospitace v oboru vyučování historie

Příloha č. 5: Návrh záznamového archu z hospitace k vyučování literatury

Příloha č. 6: Návrh záznamového archu z hospitace v oboru vyučování latiny

Příloha č. 1 / Záznam z hospitace

Záznam z hospitace

Škola: Datum:	Praktikant:
Předmět:	Třída / počet žáků:
Téma hodiny:	Fakultní učitel:

A) příprava na vyučovací hodinu (vyberte odpovídající symbol)

		☺☺	☺	☹	☹☹	☹☹☹
1	Praktikant stanovil globální cíl hodiny.					
2	Praktikant stanovil dílčí cíle.					
3	Praktikant zvolil pro dané téma vhodné aktivity.					
4	Praktikant zvolil pro dané téma rozmanité aktivity.					
5	Navržené aktivity mají logickou návaznost.					
6	Časové rozvržení hodiny je realistické.					

B) realizace vyučovací hodiny (vyberte odpovídající možnost)

1	Seznámení žáků s náplní hodiny	ANO	NE	
2	Hromadné opakování	zapojena většina žáků	zapojeno několik žáků	neproběhlo
3	Individuální zkoušení	proběhlo	neproběhlo	
4	Doba zkoušení	přiměřená	nepřiměřená	
5	Závěry hodnocení	zdůvodněné	nezdůvodněné	
6	Vedení žáků k sebehodnocení	ANO	NE	

7	Expozice učiva	proběhla	neproběhla		
8	Odborná správnost obsahu	ANO	NE		
9	Uplatněná metoda výuky	výklad	práce s textem		
		pokus	projekce		
		jiná:			
10	Uplatněná organizační forma	hromadná	skupinová	párová	individuální
11	Využití pomůcek	časté	průměrné		sporadické
12	Fixace učiva	proběhla	neproběhla		
13	Postup podle plánu přípravy	zcela	částečně	vůbec	
14	Důvod odklonění od plánu				
15	Naplnění cílů vyučovací jednotky	zcela	částečně	vůbec	
16	Důvod nesplnění cílů				
17	Motivace žáků	účinná	neúčinná	nelze posoudit	
18	Aktivita žáků	výborná	dostatečná	nedostatečná	

C) **komunikace** (vyberte odpovídající možnost)

verbální projev					
	Kultura projevu	přiměřená	nepřiměřená		
	Hlasitost	přiměřená	nepřiměřená		
	Tempo řeči	přiměřené	nepřiměřené		
neverbální projev					
	Užívání mimiky a gest	přiměřené	nepřiměřené		

	Pohyb po třídě	přiměřený	nepřiměřený	
	Oděv a úprava zevnějšku	přiměřené	nepřiměřené	
	Žáci s praktikantem	spolupracují	nespolupracují	
	Individuální potřeby žáků praktikant	zohledňuje	nezohledňuje	nelze posoudit
	Praktikant pracuje	se všemi žáky	s částí žáků	s jednotlivci
	Atmosféra ve třídě	podporuje spolupráci	nepodporuje spolupráci	
	Ve třídě panuje	kázeň	nekázeň	

D) Celkové hodnocení odučené hodiny (vyberte odpovídající možnost)

	<i>Praktikant během výuky:</i>	😊😊	😊	😐	😞	😞😞
1	Vytváří podnětné prostředí					
2	Vytváří bezpečné prostředí					
3	Dokáže zaujmout					
4	Reaguje na dotazy					
5	Adekvátně reaguje na vzniklé situace					
6	Adekvátně reaguje na individuální potřeby žáků					
7	Využívá formativní hodnocení					
8	Dává žákům zpětnou vazbu					
9	Spravedlivě hodnotí					
10	Umí pracovat s chybou					

Závěry hospitace byly s praktikantem projednány dne

podpis fakulního učitele

podpis praktikanta

Prostor pro poznámky, připomínky a doporučení (obecné i oborové)

Příloha č. 2 / Pokyny pro fakultního učitele

POKYNY PRO FAKULTNÍHO UČITELE

Vážení kolegové,

obracíme se na vás se žádostí, abyste nám pomohli při výchově kvalitních učitelů a ujali se vedení studentů při jejich praxi. Předkládáme Vám materiál, který shrnuje práva a úkoly vyplývající z role fakultního učitele. Pod pojmem „fakultní učitel“ chápeme oficiálního spolupracovníka fakulty, který byl pověřen vedením pedagogické praxe. Za provedenou práci je fakultní učitel odměňován částkou 100 Kč za 1 rozborovou hodinu (tj. za čas, který čas, který stráví se studentem nad přípravou/reflexí studentových pedagogických výstupů). Fakultní učitel vede studenta po celou dobu praxe, organizuje jeho činnost ve škole, posuzuje jeho výkon a vyjadřuje se k udělení zápočtu.

Základní činnosti fakultního učitele:

- při zahájení praxe sestavuje spolu se studentem plán praxe
- organizuje hospitace studenta ve svých hodinách a vede pohospitační rozbor
- zadává studentovi témata pro jeho pedagogické výstupy
- kontroluje přípravu studenta na vyučování
- hospituje na studentových pedagogických výstupech, provádí důslednou analýzu těchto výstupů v rámci pohospitačního rozboru
- seznámí studenta se základní pedagogickou dokumentací (vzdělávací programy, učebnicemi, třídní kniha apod.)
- v rámci možností zajistí, aby se student seznámil s chodem práce ve škole (celková organizace školy, práce v předmětových komisích, pedagogické rady, výchovná práce, zájmová činnost žáků), se školním řádem a s platnými právními a bezpečnostními předpisy

- v rámci možností studenta zapojí do opravování žákovských prací, individuální práce s žáky, dozorů o přestávkách, přípravy pomůcek atd.
- na zvláštním formuláři zpracovává hodnocení studenta na praxi a navrhuje udělení zápočtu

Po skončení praxe fakultní učitel vyplní a předá studentovi:

1. dvojmo dohodu o provedení práce; vyplňuje se hlavička, pole 2 (počet rozborových hodin), 7 a 8, datum (počáteční den studentovy praxe); oba formuláře DPP je třeba podepsat
2. podepsaný záznam o souvislé předmětové praxi (včetně hodnocení)

Děkujeme všem fakultním učitelům za jejich náročnou práci a přejeme jim, aby v našich studentech objevili tvořivé, schopné a výkonné mladé lidi, kteří v budoucnu budou kvalitními reprezentanty učitelské profese.

Záznam z hospitace

Škola: Datum:	Praktikant:
Předmět:	Třída / počet žáků:
Téma hodiny:	Fakultní učitel:

A) **příprava na vyučovací hodinu** (vyberte odpovídající symbol)

		😊😊	😊	😐	😞	😞😞
1	Praktikant stanovil globální cíl hodiny.					
2	Praktikant stanovil dílčí cíle.					
3	Praktikant zvolil pro dané téma vhodné aktivity.					
4	Praktikant zvolil pro danou jazykovou úroveň žáků vhodné aktivity.					
5	Praktikant zvolil pro dané téma rozmanité aktivity.					
6	Navržené aktivity mají logickou návaznost.					
7	Časové rozvržení hodiny je realistické.					

B) **realizace vyučovací hodiny** (vyberte odpovídající možnost)

1	Seznámení žáků s náplní hodiny	ano	ne	
2	Hromadné opakování	zapojena většina žáků	zapojeno několik žáků	neproběhlo
3	Individuální zkoušení	proběhlo	neproběhlo	
4	Doba zkoušení	přiměřená	nepřiměřená	
5	Závěry hodnocení	zdůvodněné	nezdůvodněné	
6	Vedení žáků k sebehodnocení	ano	ne	
7	Expozice učiva	proběhla	neproběhla	
8	Odborná správnost obsahu	ano	ne	
9	Jazyková a odborná výbava praktikanta	výborná	dostačující	nedostačující

10	Uplatněná/-é metoda/-dy výuky:				
11	Metoda/-dy uplatněna/-ny vhodně vzhledem k obsahu a cíli hodiny/celku	ano	jen částečně		ne
12	Uplatněná organizační forma	hromadná	skupinová	párová	individuální
13	Využití pomůcek vzhledem k obsahu a cíli hodiny	efektivní		neefektivní	
14	Fixace učiva	proběhla	neproběhla		
15	Postup podle plánu přípravy	zcela	částečně	vůbec	
16	Rekapitulace výsledků, zhodnocení splnění cílů	proběhlo	proběhlo částečně	neproběhlo	
17	Motivace žáků	účinná	neúčinná	nelze posoudit	
18	Aktivita žáků	výborná	dostatečná	nedostatečná	
19	Zapojení žáků do výuky	rovnoměrné		nerovnoměrné	

C) **komunikace** (vyberte odpovídající možnost)

verbální projev					
1	Kultura projevu	přiměřená	nepřiměřená		
2	Hlasitost	přiměřená	nepřiměřená		
3	Tempo řeči	přiměřené	nepřiměřené		
neverbální projev					
4	Užívání mimiky a gest , oční kontakt	přiměřené	nepřiměřené		
5	Pohyb po třídě	přiměřený	nepřiměřený		
interakce					
6	Žáci s praktikantem	spolupracují	nespolupracují		
7	Individuální potřeby žáků praktikant	zohledňuje	nezohledňuje	nelze posoudit	
8	Praktikant pracuje	se všemi žáky	s částí žáků	s jednotlivci	
9	Atmosféra ve třídě	podporuje spolupráci	nepodporuje spolupráci		
10	Ve třídě panuje	kázeň	nekázeň		

D) **Celkové hodnocení odučené hodiny** (vyberte odpovídající možnost)

Praktikant během výuky:						
1	Vytváří podnětné prostředí					
2	Vytváří bezpečné prostředí					
3	Dokáže zaujmout					
4	Reaguje na dotazy					
5	Adekvátně reaguje na vzniklé situace					
6	Využívá formativní hodnocení					
7	Dává žákům zpětnou vazbu					
8	Spravedlivě hodnotí					
9	Umí pracovat s chybou					

Závěry hospitace byly s praktikantem projednány dne

podpis fakulního učitele

podpis praktikanta

Prostor pro poznámky, připomínky a doporučení (obecné i oborové)

Příloha č. 4 / Návrh záznamového archu z hospitace v oboru vyučování historie

Záznam z hospitace

Škola: Datum:	Praktikant:
Předmět:	Třída / počet žáků:
Téma hodiny:	Fakultní učitel:

A) příprava na vyučovací hodinu (vyberte odpovídající symbol)

1	Praktikant stanovil vzdělávací cíl hodiny.					
2	Praktikant zvolil pro dané téma vhodný metodický postup.					
3	Praktikant si realisticky rozvrhl plán hodiny.					

B) realizace vyučovací hodiny (vyberte odpovídající možnost)

1	Reflexe učební látky a vzdělávacího cíle hodiny	ANO	NE		
2	Poskytnutí zpětné vazby žákům	ANO	NE		
3	Odborná správnost obsahu	ANO	NE		
4	Uplatněná metoda výuky	výklad	práce s prameny		
		diskuze	studentské prezentace		
		jiná:			
5	Uplatněný způsob práce	hromadná	skupinová	párová	individuální
6	Využití pomůcek	ANO	NE		jakých:
7	Postup podle plánu přípravy	zcela	částečně		vůbec
8	Důvod odklonění od plánu				

9	Naplnění vzdělávacího cíle	zcela	částečně	vůbec
10	Důvod nesplnění cíle			
11	Motivace žáků	účinná	neúčinná	nelze posoudit
12	Aktivita žáků	výborná	dostatečná	nedostatečná

C) **komunikace** (vyberte odpovídající možnost)

verbální projev			
	Kultura projevu	přiměřená	nepřiměřená
	Hlasitost	přiměřená	Nepřiměřená
	Tempo řeči	přiměřené	Nepřiměřené
neverbální projev			
	Užívání mimiky a gest , oční kontakt	přiměřené	Nepřiměřené
	Pohyb po třídě	přiměřený	Nepřiměřený
	Žáci s praktikantem	spolupracují	Nespolupracují
	Praktikant pracuje	se všemi žáky	s částí žáků s jednotlivci
	Atmosféra ve třídě	podporuje spolupráci	nepodporuje spolupráci
	Ve třídě panuje	kázeň	nekázeň

D) **Celkové hodnocení odučené hodiny** (vyberte odpovídající možnost)

<i>Praktikant během výuky:</i>		😊😊	😊	😐	😞	😞😞
1	Dokáže zaujmout					
2	Reaguje na dotazy					
3	Adekvátně reaguje na vzniklé situace					
4	Adekvátně reaguje na individuální potřeby žáků					
5	Dává žákům zpětnou vazbu					
6	Zdůvodněně hodnotí					
7	Umí pracovat s chybou					

Závěry hospitace byly s praktikantem projednány dne

podpis fakultního učiitele

podpis praktikanta

Prostor pro poznámky, připomínky a doporučení (obecné i oborové)

Záznam z hospitace

Škola: Datum:	Praktikant:
Předmět:	Třída / počet žáků:
Téma hodiny:	Fakultní učitel:

A) **příprava na vyučovací hodinu** (vyberte odpovídající symbol)

		😊😊	😊	😐	😞	😞😞
1	Praktikant stanovil globální cíl hodiny.					
2	Praktikant stanovil dílčí cíle.					
3	Praktikant zvolil aktivity respektující cíl hodiny.					
4	Praktikant zvolil pro dané téma rozmanité aktivity.					
5	Navržené aktivity mají logickou návaznost.					
6	Časové rozvržení hodiny je realistické.					

B) **realizace vyučovací hodiny** (vyberte odpovídající možnost)

1	Seznámení žáků s náplní hodiny	ANO		NE	
2	Hromadné opakování	zapojena většina žák	zapojeno několik žák	neproběhlo	
3	Individuální zkoušení	proběhlo		neproběhlo	
4	Doba zkoušení	přiměřená		nepřiměřená	
5	Závěry hodnocení	zdůvodněné		nezdůvodněné	
6	Vedení žáků k sebehodnocení	ANO		NE	
7	Expozice učiva	proběhla		neproběhla	
8	Odborná správnost obsahu	zcela v pořádku	sporná tvrzení	zásadní omyly	
9	Uplatněné metody výuky: ³				

³ Výklad, analýza textu, interpretace textu, tvořivá práce s textem, řízená diskuse, dramatizace ad.

10	Uplatněná organizační forma	hromadná	skupinová	párová	individuální
11	Využití pomůcek	časté	průměrné	sporadické	
12	Fixace učiva	proběhla		neproběhla	
13	Postup podle plánu přípravy	zcela	částečně	vůbec	
14	Důvod odklonění od plánu				
15	Naplnění cílů vyučovací jednotky	zcela	částečně	vůbec	
16	Důvod nesplnění cílů				
17	Motivace žáků	účinná	neúčinná	nelze posoudit	
18	Aktivita žáků	výborná	dostatečná	nedostatečná	

C) **komunikace** (vyberte odpovídající možnost)

verbální projev					
1	Kultura projevu	přiměřená		nepřiměřená	
2	Hlasitost	přiměřená		nepřiměřená	
3	Tempo řeči	přiměřené		nepřiměřené	
4	Užívání odborných termínů	přiměřené	nesrozumitelné	nedostatečné	
neverbální projev					
5	Užívání mimiky a gest , oční kontakt	přiměřené		nepřiměřené	
6	Pohyb po třídě	přiměřený		nepřiměřený	
7	Žáci s praktikantem	spolupracují		nespolupracují	
8	Individuální potřeby žáků praktikant	zohledňuje	nezohledňuje	nelze posoudit	
9	Praktikant pracuje	se všemi žáky	s částí žáků	s jednotlivci	
10	Atmosféra ve třídě	podporuje spolupráci		nepodporuje spolupráci	
11	Praktikant kultivuje projev žáků	dostatečně		nedostatečně	

D) **celkové hodnocení odučené hodiny** (vyberte odpovídající možnost)

<i>Praktikant během výuky:</i>					
--------------------------------	--	--	--	--	--

1	Vytváří podnětné prostředí					
2	Vytváří bezpečné prostředí					
3	Dokáže zaujmout					
4	Reaguje na dotazy					
5	Adekvátně reaguje na vzniklé situace					
6	Adekvátně reaguje na individuální potřeby žáků					
7	Využívá formativní hodnocení					
8	Dává žákům zpětnou vazbu					
9	Spravedlivě hodnotí					
10	Umí pracovat s chybou					

Závěry hospitace byly s praktikantem projednány dne

podpis fakulního učitele

podpis praktikanta

Prostor pro poznámky, připomínky a doporučení (obecné i oborové)

Záznam z hospitace

Škola: Datum:	Praktikant:
Předmět:	Třída / počet žáků:
Téma hodiny:	Fakultní učitel:

A) **příprava na vyučovací hodinu** (vyberte odpovídající symbol)

		😊😊	😊	😐	😞	😞😞
1	Praktikant stanovil globální cíl hodiny.					
2	Praktikant stanovil dílčí cíle.					
3	Praktikant zvolil pro dané téma vhodné aktivity.					
4	Praktikant zvolil pro dané téma rozmanité aktivity.					
5	Navržené aktivity mají logickou návaznost.					
6	Časové rozvržení hodiny je realistické.					

B) **realizace vyučovací hodiny** (vyberte odpovídající možnost)

1	Seznámení žáků s náplní hodiny	ANO	NE	
2	Hromadné opakování	zapojena většina žáků	zapojeno několik žáků	neproběhlo
3	Individuální zkoušení	proběhlo	neproběhlo	
4	Doba zkoušení	přiměřená	nepřiměřená	
5	Závěry hodnocení	zdůvodněné	nezdůvodněné	
6	Vedení žáků k sebehodnocení	ANO	NE	
7	Expozice učiva	proběhla	neproběhla	
8	Odborná správnost obsahu	ANO	NE	
9	Uplatněná metoda výuky	výklad	práce s textem	
		indukce/dedukce	projekce	
		jiná:		

10	Uplatněná organizační forma	hromadná	skupinová	párová	individuální
11	Využití pomůcek	časté	průměrné		sporadické
12	Fixace učiva	proběhla	neproběhla		
13	Postup podle plánu přípravy	zcela	částečně	vůbec	
14	Důvod odklonění od plánu				
15	Naplnění cílů vyučovací jednotky	zcela	částečně	vůbec	
16	Důvod nesplnění cílů				
17	Motivace žáků	účinná	neúčinná	nelze posoudit	
18	Aktivita žáků	výborná	dostatečná	nedostatečná	

C) **komunikace** (vyberte odpovídající možnost)

verbální projev					
	Kultura projevu	přiměřená	nepřiměřená		
	Hlasitost	přiměřená	nepřiměřená		
	Tempo řeči	přiměřené	nepřiměřené		
neverbální projev					
	Užívání mimiky a gest , oční kontakt	přiměřené	nepřiměřené		
	Pohyb po třídě	přiměřený	nepřiměřený		
	Žáci s praktikantem	spolupracují	nespolupracují		
	Individuální potřeby žáků praktikant	zohledňuje	nezohledňuje	nelze posoudit	
	Praktikant pracuje	se všemi žáky	s částí žáků	s jednotlivci	
	Atmosféra ve třídě	podporuje spolupráci	nepodporuje spolupráci		
	Ve třídě panuje	kázeň	nekázeň		

D) **Celkové hodnocení odučené hodiny** (vyberte odpovídající možnost)

Praktikant během výuky:		😊😊	😊	😐	😞	😞😞
1	Vytváří podnětné prostředí					
2	Vytváří bezpečné prostředí					

3	Dokáže zaujmout					
4	Reaguje na dotazy					
5	Adekvátně reaguje na vzniklé situace					
6	Adekvátně reaguje na individuální potřeby žáků					
7	Využívá formativní hodnocení					
8	Dává žákům zpětnou vazbu					
9	Spravedlivě hodnotí					
10	Umí pracovat s chybou					

Závěry hospitace byly s praktikantem projednány dne

podpis fakulního učitele

podpis praktikanta

Prostor pro poznámky, připomínky a doporučení (obecné i oborové)